טשערנאָוויצער בלעטער

אומאָפּהענגיקער אָרגאַן פאַר פּאָליטיק, קולטור און ווירטשאַפט.

„Czernowitzer Bleter“,
Ziar independent pentru politica, cultura şi economie
Redacţia şi Administraţia: Cernăuţi, str. Radu cel Mare 13
Plătibil şi justiţiabil la Cernăuţi.

דערשיינט וועכנטלעך
oooooo
איינצל־עקזעמפּלאַר 5 ליי.

אבאָנאמענט: 4 חדשים: 100 ליי, האַלביעריק: 140 ליי, פאַר א גאַנץ יאָר: 280 ליי. — אויסלאַנד: 4 דאָלאַר יערלעך.
אַנאָנסן לויטן מילימעטער־טאַריף.

נר. 5. | טשערנאָוויץ, דעם 15־טן יוני 1929. | יאָרגאַנג I.

דער גורל פון דער יוגנט

דאָס שול־יאָר פאַרענדיקט זיך. און נאָר פאַר א קליינעם טייל פון דער יידישער יוגנט שטייט אין חנג דער אבן־נגף פונם באַקאַלאַוורעאַט. פאַרן גרעסטן טייל פונם יידישן יונגען דור, וועלכער קאָן אפילו נישט חלומען וועגן מיטל און הויך־שולן, שטייען אַנדערע שווערקייטן און מניעות, פיל קאָמפּליצירטערע פראַגן.

דער פּערצעניעריקער, וואָס פאַרלאָזט איצט די שול, וועלכן באַרוף זאָל ער וויילן?

לערנען א מלאכה אדער זיך ווידמען דעם מסחר?

פאַרבלייבן אין שטעטל, אין ווערקשטוב אָדער אין קליט ביים טאַטען, אָדער וואַנדערן אין דער גרויסער שטאָדט אין פאַבריק אַריין?

ווי אזוי זיך צוגרייטן פאַרן קומענדיקן לעבנס־קאַמף, מיט וועלכע כלי־זין זיך באַוואָפנען און וויאזוי זיך פאַרזאָרגן כדי צו פאַרנעמען א זעלבסטשטענדיקן פּלאַץ אין דער מענטשלעכער געזעלשאַפט, אלס סאָציאַל וויכטיקער און פּראָדוקטיווער מיטגליד?

און ווייל ס׳איז נישטאָ קיינער, וועלכער זאָל באַראָטן די יידישע עלטערן אין אָט דער אַנטשיידנדיקער שעה פונם לעבען פון זייערע קינדער, ווייל ס׳איז טערעסירט זיך קיינער, קיין שום אמט און קיין שום געזעלשאַפטלעכער קרייז מיט דעם פּראָבלעם און ס׳איז נישט מער ווי א צופאַל דאָס אויסוויילן פון דער אָדער יענער באַשעפטיקונג — דערפאַר איז אזוי טרויריק דער גורל פון דער יוגנט, דערפאַר אזוי שווער דער מצב אין וועלכן זי געפינט זיך היינט.

די יוגנט איז אין דעם פּרט פאַרלאָזט און אָנגעוויזן אויף זיך אליין. זי קען נישט די ווירטשאַפטלעכע פאַרהעלטנישן, האָט נישט קיין פאָרשטעלונגען פונם ארבעטס־מאַרק, שלעכט באַראָטן און מיט פאַלשע השגות וועגן דער אָדער יענער מלאכה, ווילט זי אויף אן עצה פון די עלטערן, אָדער א קרוב, ס׳רוב אזא מין באַשעפטיגונג, וועלכע פּאַסט פאַר דער משפּחה, וועלכע איז נישט פאַרבונדן מיט קיין סך מי און געפינט זיך אויף דער ליניע פונם לייכטעסטן ווידערשטאַנד.

דער פּועל־יוצא פון אָט דעם ווילקיר איז:

דאָס פעלן פון א נאָכוואוקס אין א סך מלאכות, וועלכע זענען ביז היינט געווען אין יידישע הענט, אן איבערפּראָדוקציע אין האַנדעלס־פאַך — אין טשערנאָוויץ מער פון 65 פּראָצענט פון אלע לערנייינגלעך — דאָס אָפטע אומשיכטן זיך און דאָס מוזן איבערגיין צו שווארצער ארבעט, די ארבעטסלאָזיקייט און די שלעכט קוואַליפיצירטע און נישט קאָנקורענצפעאיקע בעלי־מלאכות!

דער פּראָצעס, וועלכער איז פון אן אַנדערער זייט אינסטאַלירט און וועלכער איז אויסן ארויסצושטויסן די יידן פון דער מלאכה און אלע זייערע ווירטשאַפטלעכע פּאָזיציעס ווערט אזוי ארום דורך אונזער גלייכגילטיקייט, פאַרגיכערט. נישט געגוג וואָס מיר האַלטן נישט אָפּ די טענדענצן, לאָזן מיר עס צו, אז אין קומענדיקן דור וועט א יידישער שוסטער, פאַרבער אָדער בלעכער זיין נישט בנמצא אָדער א גרויסע זעלטנהייט!

עס איז דער חוב פון די יידישע קהלות און פון דער גאַנצער עפנטלעכקייט זיך צו פאַרטראַכטן וועגן דעם ענין און זוכן מיטלען ווי אזוי דעם אָפּצוהעלפן: פון די מערב־אייראָפּעאישע יידישע קיבוצים האָבן מיר וואָס צו לערנען. זייערע מעטאָדן ביי אונז אָנגעווענדעט וועלן ברענגען גוטע רעזולטאַטן!

יעדע גרעסערע קהלה וואָלט געמוזט, אלס איר וויכטיקסטע סאָציאַלע ארבעט, שאַפן א יוגנט־אמט, וועלכער זאָל זיך פאַרנעמען מיט אלע נויטן און פּראָבלעמען פון דער יידישער יוגנט.

דער יוגנט־אמט זאָל זאָרגן פאַר דעם געזונט, און פאַר דער בילדונג פון די אים אָנפאַרטרויטע קינדער, און אויך באַראָטן אין דער פראַגע פון וויילן א באַרוף, האָבן א גענויע איבערזיכט איבער די פרייע שטעלעס ביי די יידישע בעלי־מלאכות, סוחרים פאַבריקן און פרייע פּראָפעסיעס.

דער יוגנט־אמט זאָל בכח זיין, קענענדיק די פעאיקייטן און נטיות פונם קינד, עקזאַמינירנדיק זיין אינטעליגענץ, אים צו ראָטן וועלכעס פאַך צו לערנען און אויך קענען אים צו ווייזן די אַנטשפּרעכנדיקע לערנשטעלע!

נאָר אזא מין אמט, ווו ס׳זאָל זיך פאַראייניקן די מיטאַרבעט פונם מעדיצינער, פאָלקס־ווירטשאַפטלער, קענער פונם לערן־ און ארבעטס־מאַרק, לערערס און געזעלשאַפטלעכע טוער — איז בכח צו רעגולירן דעם באַאָס אין דער וואַל פון די באַרופן, איז בכח אריינצוטראָגן א סיסטעם אין אָט די אַנטשיידנדיקע באַשלוסן פון עלטערן און קינדער, און פון נאַציאָנאַלן און סאָציאַלן שטאַנדפּונקט צו העלפן פּראָדוקטיווירן די יידישע מאַסן, און פאַרגרינגערן זייער שווערן לעבנס־קאַמף.

דאָס שול־יאָר איז צו ענד!

זאָלן זיך עלטערן פאַרטראַכטן וועגן גורל פון דער יוגנט. באַזונדערס די יידישע קהלות און די קאָמיטעטן פון „אָרט“ מוזן די פראַגע אַוועקשטעלן אויפן סדר־היום. אן אַנקעטע וואָלט געמוזט דורכגעפירט ווערן, כדי פעסטצושטעלן וועלכע וועגן און מעטאָדן ס׳זענען נויטיק כדי דעם צופאַל און דאָס הפקרות אויף דעם געביט צו באַזייטיקן און כדי צו שאַפן די אזוי נויטיקע באַרופס־באַראַטונגען און פאַרמיטלונגען פון לערנשטעלעס!

דער גורל פון דער יוגנט איז דער גורל פונם פאָלק!

ש. א. סופר.

די וואָך

אין איינער פון די דיסקוסיעס ביי דער אינטערנאַציאָנאַלער ארבעטס־קאָנפערענץ, האָט דער אינדישער פאַרטרעטער אָנגעוויזן דערויף, אז מאָסקווע האָט א שטאַרקן איינפלוס אויף דער אַזיאַטישער ארבעטערשאַפט און אז ס׳איז נויטיק א סך מי כדי אויך די לאָזונגען פון גענף צו פאַרשאַפן אן עכאָ.

*

אין דייטשן רייכסטאַג איז א קעגן די שטימען פון די ס. ד. און קאָמוניסטן אָנגענומען געוואָרן דער מאַרינע־בודזשעט אין וועלכן ס׳גייט אריין די צווייטע ראַטע פאַרן פּאַנצער־קרייצער.

*

טראָצקי האָט זיך געווענדעט טעלעגראַפיש צו מאַקדאָנאַלד׳ן מיט דער בקשה אים אריינצולאָזן קיין ענגלאַנד, ווו ער וויל זיך קורירן און וויסנשאַפטלעך ארבעטן.

*

איינער פון די אייגנאַרטיקסטע צוזאַמענפאָרן איז פאָריקע וואָך פאָרגעקומען אין באָן (דייטשלאַנד) דער פאַרבאַנד פון די קריגס־בלינדע, האָט אָפּגעהאַלטן א באַראַטונג. מער ווי 300 בלינדע פאָרשטייער האָבן זיך צונויפגערעדט וועגן זייערע באַרופס־דאגות. די צאָל פון די קריגס־בלינדע אין דייטשלאַנד דערגרייכט אן ערך 3000!

*

פונם 17־טן ביז צום 24־טן יוני קומט פאָר אין בערלין דער אינטערנאַציאָנאַלער פרויען־קאָנגרעס פונם וועלט־בונד פאַר פרויען־וואַלרעכט און פרויען־בירגער־ארבעט.

*

דאָס נייע קאַבינעט פון מאַקדאָנאַלד האָט דאָס מאָל א שטאַרקערן פּאַרטיי־כאַראַקטער ווי אין יאָר 1924. אכט מיטגלידער זענען גענומען פון דער פּראָפעסיאָנאַלער באַוועגונג און זענען באַקאַנטע געווערקשאַפטס־פירער, 6 מיטגלידער געהערן צו די אינטעלעקטועלן פון דער פּאַרטיי.

*

די רומעניש־אונגארישע פאַרהאַנדלונגען וועגן דער אָפּטאַנטן־פראַגע אין ווין זענען אָפּגעבראָכן געוואָרן. רומעניע האָט דער־קלערט, אז זי קאָן נישט צולאָזן קיין שום רעדוקציע פון דער פאָרדערונג פון 130 מיליאָן גאָלד־קראָנען.

*

דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנגרעס פון די געזעלשאַפטן צו באַקעמפן דעם אַלקאָהאָל וועט פאָרקומען דעם 18־טן יוני אין בוקאַרעשט אונטערן פּאַטראָנאַזש פונם פּאַטריאַרך און רעגענט קריסטעא.

*

ס׳איז באַשטימט געוואָרן א באַזונדערער קרעדיט פון 16 מיליאָן ליי צו שאַפן א קאַטאַסטער פון די נאַפט־קוואַלן אין דאָמבאָוויצא און פּראַהאָווא, כדי פעסטצושטעלן, וועלכעס ס׳איז פּריוואַט־באַזיץ און וועלכעס ס׳געהערט דער מלוכה.

*

די וואַלן פון 1927, ביי וועלכע ס׳זענען פאָרגעקומען גרויסע מיסברויכן האָבן איצט אן עפּילאָג. 24 ריכטער זיצן אויף דער באַשולדיגונגס־באַנק פאַרן טריבונאַל אין דומבראַווענע. זיי האָבן געפאַלשעוועט די וואַל־רעזולטאַטן, געלאָזט שלאָגן די וויילער און אַרעסטירן די צאַראַניסטישע אַגיטאַטאָרן.

*

ה׳ יעקב לאַנדוי, דער דירעקטאָר פון דער „יטא“ געפינט זיך זייט איניקע טעג אין בוקאַרעשט. ער איז אויפגענומען געוואָרן פונם פּרעמיער מאַניו און פון פירנדע פּערזענלעכקייטן פון דער ייד. געזעלשאַפט. די רומענישע פּרעסע ווידמעט אים אסך אויפמערקזאַמקייט.

*

די צעניעריקע פייער פון דער ייד. גלייכבארעכטיקונג איז פאָרגעקומען אין בוקאַרעשט אויף א פייערלעכן אופן ביי דער אַנוועזנהייט פון פאַרטרעטער פון דער מאַכט, רומענישע פּאַרטייען און דעלעגירטע פון דער או. ע. ר. פונם גאַנצן לאַנד.

*

דער פּוילישער אינערן־מיניסטער, גען. סקלאַדקאָווסקי האָט אויסגעפאָרשט די סיטואַציע אין לעמבערג און פעסטגעשטעלט, אז ס׳איז נישט פאָרגעקומען קיין שום באַליידיקונג פון א קאַטוילישער פּראָצעסיע מצד ייד. קינדער. די דעמאָנסטראַציעס זענען א פּראָדוקט פון א אויפהעצונג מצד דער רעאַקציאָנערער פּרעסע.

מאַניו און די יידן־פראַגע

דער מיניסטער־פּרעזידענט יוליו מאַניו האָט אויפגענומען דעם דירעקטאָר פון „איטא“, יעקב לאַנדוי און אים אין פאָרם פון אן אינטערוויו איבערגעגעבן זיין מיינונג וועגן די יידן אין רומעניע. מ׳מוז אָנערקענען קודם כל, אז דער אינטערוויו איז נישט גלאַט א דעמאָנסטראַציע פאַרן דרויסן, באַפּוצט מיט זשעסטן, אזוי ווי ס׳פּלעגן זיך נוהג זיין בשעתם די ליבעראַלן און אַווערעסקאַנער מושלים. מאַניו זאָגט גאַנץ אָפן: דאָס און דאָס קאָן ער דערפילן, עפּעס אַנדערש נישט. מאַניו ווייסט, אז אין דרויסן ווייסט מען אליין וועגן דעם, וואָס דאָ טוט זיך און אין די פאַרשידענע קשיות, וואָס ה׳ יעקב לאַנדוי האָט אים געשטעלט, האָט ער געקאָנט דערקענען, אז דאָ וועט אים נאָר העלפן דער ריינער אמת און נישט קיין שום דעקלאַראַציעס מיט גרויסע הבטחות.

די פּערספּעקטיוון פאַר די יידן אין רומעניע זענען נאָך גאָר ווייט דערפון צו זיין אידעאַלע, דאָס דערקענט זיך פון מאַניוס פּראָגראַם פאַר די מינאָריטעטן. די מינאָריטעטן־שולן וועט די מלוכה נישט דערהאַלטן, נאָר זיי מיט א סובסידיע שטיצן, זאָגט מאַניו. אויב יידן ווילן האָבן אייגענע שולן, זאָלן זיי זיך אליין דערהאַלטן.

צי זאָגן די פייערלעכע פּראָקלאַמאַציעס פון אלבא־יוליא אויך דאָסזעלביקע? צי הייסט עס נישט דאָרט, אז א יעדע נאַציע האָט דאָס רעכט צו באַקומען די מלוכה־שולן אין איר שפּראַך, ווי זי פאַרלאַנגט עס?

בנוגע די שטודענטן, האָט הער מאַניו געמוזט מודה זיין, אז ער האָט זיי ווידער געלאָזט עפענען זייערע אָרגאַניזאַציעס. נאָר „פרייהייט און אָרדנונג קאָנען גיין האַנט ביי האַנט“ האָט ער מוסיף געווען, א שען וואָרט, אבער ס׳איז פאָרט נישט א גאַנצן אזוי, ווארום בעת קאָמוניסטן ווערן גערודפט וועגן „סובווערסיווע פּראָפּאַגאַנדע“ מעגן קוזיסטישע סטודענטן פראַנק און פריי זיך צונויפקומען און איבער אלץ באַראָטן, זייערע פאַרזאַמלונגען פון „אָרדנונג“ אָפּהאַלטן און קעגן יידן העצן, הגם קיין „אומרוען זענען נאָך נישט פאָרגעקומען“...

מ׳מוז באמת אָנערקענען, מאַניו איז אָפענער פון אלע די וואָס פאַר אים.

ער האָט זיך אויך אפשר מערער פון זיי צוגעטראַכט צו די יידישע פּראָבלעמען, זיינע געדאַנקען וועגן דער פראַגע, צי זענען יידן א עטנישע אָדער א קאָנפעסיאָנעלע מינאָריטעט, זיין סימפּאַטיע פאַרן ציוניזם און דער יידיש־נאַציאָנאַלער באַוועגונג, די אָנערקענונג, אז יידן בילדן א וויכטיקן פאַקטאָר אין ווירטשאַפטלעכן לעבן פונם לאַנד, דאָס זענען אלץ באַווייזן פון א געוויסער פאַראינטערעסירונג פאַר דער יידישער באַפעלקערונג.

מ׳קאָן נאָך האָבן א סך טענות. מאַניו האָט מיט זיינע דערקלערונגען נישט אויסגעשעפּט אלע פּראָבלעמען פון דער יידישער פּאָליטיק. מען ווייסט נאָך נישט אלץ פון אים.

נאָר זאָלן רעדן די פאַקטן!

-ר-

רומענער און יידן
סטערע וועגן א יידישער מיסיע

יודאָפילן זענען צייטנווייז נישט ווייניקער פריקרע ווי יודאָפאָבן און פאַרמאָגן אַפילו א געוויסע ענ־לעכקייט: בנוגע צו אונז ליידן זיי ביידע אויף דער ראיה.

נישט מער, די אַנטיסעמיטן ליידן אויף קורצ־זיכטיקייט און — אויפריכטיג אָדער אומיסטן — דערזעען זיי בלויז דאָס קאַריקאַטורע אין אונז; די פילאָסעמיטן ליידן אויף ווייטזעעוודיקייט און זעען בלויז דאָס, צוגעטראַכטע פון זיי אַליין, ליכט־קרענצעלעך אַרום אונזער קאָפּ. מיר אַליין, אונזער אמתער מהות, איז פאַר זיי פאַרהוילן, זיי אינטערע־סירט אין אונז דאָס צוגעטראַכטע, און דערפאַר איז יעדער פ י ל א ס ע מ י ט אין א געוויסער מאָס א פּאָטענציעלער שונא ישראל, ווען ער אַנטוישט זיך אין די ראָמאַנטישע צאַצקעס, אין די אויסגעחלומטע מיסיעס אונזערע, מיט וועלכע מיר דאַרפן בלומרשט באַגליקן די וועלט.

אין רומעניע איז דער דאָזיקער מין א זעלטנ־הייט. די יידן-פראַגע ווערט דאָ בכלל באַרירט און טראַקטירט פון איין באַוווּסטן יידנפרעסערישן לאַגער די איבריקע (אַפילו די אַזויגערופענע פּראָגרעסיווע!) שפּילן מיט אונז אין בלינדזעניש: מיט דעם לאָיאַלי־טעט-טיכעלע פאַרבינדט מען אונז און דער וועלט די אויגן און גייט שרייען הי וקים. ס'איז ממש צום באַוווּנדערן ווי גלייכגילטיג ס'האָבן זיך באַציִען רו־מענישע אינטעלעקטועלן צו דעם אויפרייס פון כו־ליגאַנישע עקסצעסן אין פאַרשידענע טיילן פון לאַנד, ס'איז שרעקלעך מיט וואָס פאַר א נחת-רוחדיקער רויִקייט ס'האָבן באַאַרבעט די געוויסע געשעענישן רומענישע זשורנאַליסטן, פּראָפעסאָרן, שרייבער, און גייסטלעכע.

האָט דען אָפּגעקלינגען מיט פּראָטעסט כאָטש איין שטים פון אַן א י נ פ ל ו ס ר ײ כ ע ר ק א ר פ א־ר א צ י ע קעגן דעם ווילדן פאַרגיפטן פון דעם יונג־רומענישן דור?

האָבן רומענישע פּאָליטיקער, אַפילו צוליב גע־ווינען אונזערע שטימען, דרייסט און אויפריכטיק גע־דונערט אַמאָל אין פּאַרלאַמענט, ווען מ'האָט אונז געניט נאָכאַמאָל זיך דערמאָנען אין מיטל-אַלטער? ליידער קיינמאָל נישט! א חוץ א פּאָר געעלטערטע נאַאיווע אידעאַליסטן פרוווט קיינער צו אונז זיך נישט דערנענטערן. מ'איז, דאַכט זיך, גאַנץ צופרידן, וואָס ס'עקזיסטירט דאָס באַוווּסטע גלעזערנע ווענטל, וואָס דערלויבט די עקזיסטענץ פון בלומרשטער העפ־[illegible] נאָנטע באַציִונגען. די טייל פון דער רומענישער פּרעסע, וואָס געפינט זיך אין יידישע הענט מוז, זעלבסטפאַרשטענדלעך (פאַר זיי!) מאַכן דעם אָנ־שטעל, אַז דאָס פאָלק ישראל ליגט זיי נישט אין זינען, אַז זיי באַמערקן גאָר נישט אַזאַ נאַציע; די איבעריקע ריין-רומענישע ווי „Curentul“ און „Cuvântul“ וואָס האָבן לעצטנס באַקומען אַזאַ גרויסע פאַרשפּרייטונג אלס אָרגאַנען אומאָפּהענגיקע, צייטונגען, וואָס פאַרמאָגן אַן אייגענעם אינהאַלט, מיט־אַרבעטער מיט טאַלענט און פייער, וואָס שעמען זיך קיינעם נישט אַנצושפּייען אין פּרצוף, ווען ס'קומט, ווילן פּשוט און אָפּנהאַרציק נישט אַנערקענען אונזער נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ, און קאָקעטירן זיי אַמאָל מיט א טוש-צייטונגס-אַרטיקל בשעת ס'קומט א חיים ווייצמאַן, אָדער זיי דערלויבן א אייראָפּעאיש-געשני־טענע פּאָלעמיק איבער ציוניזם, פאַרניכטן זיי אָבער קיינמאָל די עקלהאַפטע בוזים-קעשענע, די דריטע קאָרעספּאָנדענץ-זייט, פון וועלכער ס'שטינקט מיט אָרטאָדאָקסאַלן קוזיזם.

אָביעקטיוו, ריין מענשלעך, און איבערשפּיצלעך, רעדט מען וועגן אונז זער זעלטן. איז דערפאַר דער פאָררעדע-אַרטיקל פונם באַוווּסטן פּראָפעסאָר סטערע (צור בראָשור: „Greşeli in Politica evrească“ פון בלומענפעלד-סקרוטאַטאָר!) אין א געוויסער מאָס א נייעס. (די בראָשור איז א קאַפּיטל פאַר זיך, צו וועלכן מיר וועלן זיך באַזונדער אומקערן. ב. ט.) דער „enfant terrible“ פון דער רומענישער פּאָליטיק איז אין זיין וואַכעדיקייט א האַלב-באַלקאַנישער פּאַרטיי־מאַן, וואָס מוז אַמאָל קומען צו דער מאַכט, ער קאָן זיך אָבער נישט באַפרייען פון פאַרגאַנגענהייטס-סענטימענטן די טראַדיציעס פון רוסישע רעוואָלוציאָנערן זענען ביי אים אָפּט גובר דעם דעמאַגאָגישן קאַריעריסט און ווערן שטרויכלונגען ביים דערגרייכן זיין ציל. ביי דער גאַנצער איזאָלירטקייט אָבער זיינע (אַפילו איצט, ווען זיין פּאַרטיי איז ביי דער מאַכט!) בלייבט ער אימ־פּאָנירנדע פיגור, וואָס דיריגירט לויט איר ווילן, אונטער די קוליסן פון מלוכה-לעבן. זיין טעמפּעראַ־מענט, טאַלאַנט-פולקייט און קלאָרער שכל שטעלן אים אַרויס אין די פאָדערשטע רייען פון רומענישע מלוכה-מענער און זיין וואָרט איז ווערטפול און וואַגיק. דאָס מאָל איז ער אָבער אויך געשטרויכלט געוואָרן (שוין אונזער מזל אַזעלכער!)...

„איך אַנערקען נישט — שרייבט ער — קיין שום געטלאַכע מיסיעס פון פעלקער און גלויב נישט אין אתה בחרתנו-נאַציעס; פעלקער-יחוס איז מיר נאָך מער דערווידער ווי פאַמיליען-יחוס. פעלקער, וועלכע זענען צוריק מיט א פּאָר טויזנט יאָר געווען ווילד, האָבן, אַנגעמענדיק רוים, פאַרכאַפּט אייראָפּע און גרויסן זיך היינט מיט זייערע קולטורן און ס'איז אומ־באַוווּסט צי וועלן דיזעלבע פעלקער נישט הייצן אַמאָל אין הרובע ביי אַנדערע שבטים, וואָס שפּאַ־[illegible] קליינער ערגעץ אין אַפריקע אָדער אין אויסטראַליע. זעלבסטפאַר־שטענדלעך, אַז איך גלויב נישט אין דער מיסיע פון ישראל, מיט וועלכער גאָט האָט זיי בלומרשט אַליין געקרוינט, אָבער איך מוז אַנערקענען, אַז יידן זענען א גרויס פאָלק, וואָס האָט געשפּילט א גרויסע ראָל און וועט ערשט שפּעטער פאַרנעמען א כבודיקן פּלאַץ אין דער נאַציע-געזעלשאַפט. אַנאַליזירנדיק ווייטער דעם גאַנג פון דער יידישער געשיכטע, ווייזט דער חשובער פּראָפעסאָר אָן די סבות פון אונזער דיפערענצירונג און אַנטוויקלט א טעאָריע וועגן דעם געבוירן פון אונזער נאַציאָנאַלן געפיל, וואָס קומט כלל נישט אין צוזאַמענבונד מיט פּאָליטישער אומ־אָפּהענגיקייט. דער מאָנאָטעאיזם האָט דעם גרעסטן מאָראַלישן ווערט אלס ערשטע דעקלאַראַציע פון איינקייט פון מענטשלעכן מין אויף דער גאַנצן וועלט. אונזער איצטיקע טראַגעדיע באַשטייט אין דעם, וואָס מיר זענען דאָס איינציקע פאָלק אויף דער וועלט, וואָס נעמט אין זיך אַריין מיטגלידער פון מלוכהס פון גאָר דער וועלט, לויט דעם אויסדרוק פון עדמאָנד פלעג זענען מיר צווישן זיך א פעלקער-בונד, אונזערע אינטערעסן אלס נאַציע קומען אָבער אָפּט אין צו־זאַמענשטויס, ווען מיר מוזן אָפּהיטן די אינטערעסן פון די לענדער, צו וועלכע מיר געהערן. מיר געפינען זיך אייביק אונטער דער צוגלופּט פון פאַרשידענע פּאַטערלענדישע צוזאַמענשטויסן איז דערפאַר דער יידישע נאַציאָנאַליזם אינטערנאַציאָנאַל. „ווייל נאָר אַן אמתע אינטערנאַציאָנאַלע אָרדנונג קאָן באַזייטיקן א קאַטאַסטראָפאַלן קאָנפליקט צווישן צוויי פּאַטריאָטיז־מען, וועלכע צעטיילן דעם יידנס נשמה, פאַרזיכערנ־דיק פאַר דער גאַנצער וועלט רעספּעקט צום רעכט.“

ביז אַהער זענען אַלע אויספירן לאָגיש-קלאָר און אַנגעמבאַר, דאָס רעדט א מענטש, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן העכער פונם וועלפישן ברומען פון א שאָוויניסטישער צייט, א מה, וואָס וויל קלאָר מאַכן באַציִונגען צווישן מענטש און מענטש. ניכטער וועט ער געדענקן, אַז מ'דאַרף די ערד אונטער די פיס נישט פאַרלירן, אַז די יידן זענען א פאָלק ווי אַלע פעלקער: מיט גרויסע אַפּעטיטן, מיט אונערשעפּלעכע קוואַלן פון אידעאַליזם, מיט מעגלעכקייטן צו דער־הויבן זיך, מיט ירידהס און בלאָנזענישן און, אַז דער פּריוואַטער אינטערעס פון די יידן פאַלט צונויף מיט דעם אַלגעמיינעם אינטערעס פון דער אַלמענטש־לעכער ציוויליזאַציע. די דאָזיקע איינפאַכע ווערטער, פאַר אונז צו אַלטע, מיר זאָלן אַפילו קאָנען הערן זייער פולן קלאַנג, זענען באַדייטונגספול, אויב זיי זענען אַן אָנהויב פון אויפקלערונגס-אַרבעט פאַר דער רומענישער געזעלשאַפט, אלס קאָנטער-רעצעפּט קעגן דעם מבול פון עם האַרצישער פּאָגראָם-ליטעראַטור, מיט וועלכער מ'האָדעוועט די שטודענטשאַפט און די אונטערוואַקסנדיקע יוגנט. ס'האָט זיך אָבער אין פינאַל אַריינגעגנבעט א פאַלשער קלאַנג, וואָס מאַכט סטערען פאַר א שטיקל מחותן מיט אַלע ראָזע פילאָ־סעמיטן. ער האָט פון אונזערטוועגן — קעגן זיין אייגענער אַנטי-מיסיאָנערישער וועלט-אַנשויונג — שוין צוגעזוכט א שטיקל מיסיע. ווייל און ווייל מיר גע־פינען זיך אין אייביקן קאָנפליקט מיט דער וועלט, ווייל מיר זענען פאַראינטערעסירט אין גלייכ־געוויכט פון דער זעלבער וועלט, באַשטייט אונזער מיסיע אין אונטערהאַלטן די דאָקטרינע פון פּאָליטישן דעמאָקראַטיזם.

די יידן דאַרפן זאָרגן פאַר דער באַשאַפונג פון א נייער נאַציע-ליגע אין וועלכער ס'זאָלן אַריין נישט נאָר מלוכות, נאָר אַלע נאַציעס. „דאַן וועלן די יידן זיך אויפהעבן ביז צו דער מדרגה פון א אתה־בחרתנו-פאָלק, וואָס האָט אויף זיך גענומען דעם חוב צו פירן ביזן זיג זייער טויזנטיאָריקן קאַמף פאַר דער פאַראייניקונג פון מענטשלעכן מין, סימבאָליזירט דורך דער איינקייט פון גאָט“ דאָס הייסט — פּאַראַפראַ־זירנדיק א גלייכוואָרטל — אָנהויבן מיט „לחיים“ און ענדיקן מיט א „מלא“. אַלע מיסיעס אָפּגעשאַפט, זיינע דאָך פאַרגעלעגט. און וואָס זאָלן מיר טאָן מיט יענע טיילן פון יידנטום — עקסט-רעכטע און עקסט-לינקע — וואָס טענהן, אַז דעמאָקראַטיזם איז היינט א סינאָנים צו פּאָליטישער זנות? און וואָס פאַר א באַ־ציִונג זאָל זיין צו אונז, אויב, אלס גאַנצעס, אלס פאָלק קאָנען מיר נישט צונויפרעדן זיך וועגן דער דאָזיקער געהויבענער, מענטשהייט אויסלייזנדיקער מיסיע? און פאַר וואָס טאַקע רעקאָמאַנדירט זיך אונז — א פאָלק מיט אַלע צוגלייך, אָבער מיט די קלענסטע פיזישע מעגלעכקייטן — צו שטעלן זיך אין אַוואַנגאַרד פון דעמאָקראַטיזם-פּלאַנצער?...

ווייל פּראָפעסאָר סטערעס אויגן זענען אויך נישט אינגאַנצן — זעט אויס פריי פון יענעם סענטימענ־טאַלן הייטל, מיט וועלכן ס'זענען באַשאָנקען אַלע פ י ל א ס ע מ י ט ן, נישט וועלנדיק מוז זיך ביי אונז אַרויסרייסן די דיסאַנירנדיקע דערוואַרטונג אויף אונזער אויסטערלישקייט. ער פאַרגעסט, אַז מ'רעדט וועגן עמיצנס איבערגעטריבענע מעלות, גיבט דאָס א מעג־לעכקייט צו רעדן וועגן נישט געשטיגענע חסרונות. דער פינאַל פון אַרטיקל האָט געטויט זיין אָריגינאַלקייט און אָנגעפילט מיט א שפּאַרעדאָזע טריוויאַלער יידן-אַפּאָלאָגיע, וואָס האָט קיין פרעמדע נישט באַלערנט, אונז נישט געטרייסט.

ב. טוטשינסקי.

נאָטיצן
ערב וואַל-קאַמף צו דער טשער־נאָוויצער קהלה.

נאָך שווערע חבלי-לידה איז צושטאַנד גע־קומען דער באַשלוס אויסצושרייבן וואַלן און אין א פיר ביז פינף וואָכן וועלן זיי אויך פאָרקומען. די ערשטע וואַלן זייט נאָך דער מלחמה און וואַלן אויף דעמאָקראַטישן אופן זייט דעם באַשטאַנד פון דער קהלה.

די טשערנאָוויצער וואַלן האָבן א חוץ זייער לאָ־קאַלער באַדייטונג אויך אַן אַלגעמיינעם אינטערעס, ווייל טשערנאָוויץ איז איינע פון די עלטעסטע און גרעסטע יידישע קהלות אינם הייניקן רומעניע, פאַר־מאָגט די גרעסטע שיכט פון אינטעלעקטועלן און בנוגע פּאַרטייען איז דאָ פאַראַן פון אַלע גאַטונגען, ווי ביי נח'ן אין דער תבה.

כאָטש ס'זענען נאָך נישט באַקאַנט די איינצלנע צעטלעך, זעען זיך שוין דייטלעך די פאָרמירונגען און גרופּעס, וועלכע וועלן אויפמאַרשירן אין וואַל־קאַמף.

נאָך נישט קיין אָנצייכעניש פון א פּראָגראַם נאָר „איינצעלנע פירערס“ וואָס זוכן נישט לשם דער קהלה, נאָר צו באַווייזן דעם אָדער יענעם פּריץ, אַז זיי האָבן השפּעה אויף דער ייד. גאַס און אַז זיי

מרדכי גאָלדנבערג

שבועות-געדאַנקען

שבועות-נאַכט, ווען דער הימל שפּאַלט זיך און אַלע באַגערן דערפילן זיך דאַן — וואָס וועסטו בעטן, מיין קינד?

— באַנייונג! די גאַנצע וועלט זאָל זיך פון ס'ניי אָנהויבן, נאָר אָן קאַץ- און מויז-שפּיל, אָן ציגל-וואָלף-שפּאַס, אָן האַר און קנעכט-סיסטעם. א גרינע וועלט, א גראַמע וועלט, מיט תכלית און שירה, און בלוט, וואָס איז דאָס נפש, זאָל זיך נישט גיסן, און ווייטאָג אלס אַזעלכער זאָל פאַרשווינדן.

— און וואָס נאָך, קינדעניו מיינס, וואָלסטו פאַר־לאַנגט אין דער גרויסער רגע פון הימל-שפּאַלטונג, ווען אַלע פאַרלאַנגען ווערן פאַרווירקלעכט?

— איך וואָלט פאַרלאַנגט, אַז די מעשים זאָלן תמיד קומען מיטן שכל צוזאַמען, נישט דער שכל זאָל ערשט נאָכקומען און זיך פאַרוואַנדלען אין חרטה... רשעים און טפּשים זענען פול מיט חרטה... און איצט איז אַפילו די חרטה שוין אויך נישט בנמצא, גלאַט מעשים אָן חשבון, אָן שכל. וואָס קומט נישט אַפילו שפּעטער.

— וואָס זשע נאָך, קינדעניו, וואָלסטו אויספּועלן אין דעם מאָמענט פון הימל-שפּאַלטונג?

— איך וויל בעטן, אַז גאָט, גאָט פון די פּעטער פון אַלע וועלטן, זאָל זיך מער נישט פאַרבאַהאַלטן אין זיינע הויכע פאַרשטעלטע דערהויבענישן... וואָס טויג שטעלן דאָס קינד אין נסיון ער זאָל מיינען, אַז דער טאַטע איז פון שטוב אַוועקגעגאַנגען און זיך דערלויבן אלס נאַריש קינד א מיאוסע שטיפעריי, וואָס זאָל אים דערנאָך אָפּקאָסטן א סך צער? בעסער זעט ער פאַר זיך זיין גרויסן פאָטער און לערער, וואָס איז דאָך נישט שטרענג צו פאָדערן פון אים, פון דעם קליינעם באַשעפעניש, ער זאָל אייננאַנצן זיין קינדיש־קייט אויפן מזבח פאַר זיין גרויסער פאָטערלעכקייט אומברענגען; נישט מער: ער דער קלייניקער, וועט זיך פאָרן שיין פון זיין פאָטער האַלטן אומבאַצווינגען אין די גענוג ברייטע ראַמען פון גוטער אַנשטענדיקייט און קונצעוועון מיט דרך-ארץ... וגילו ברעדה!

— און וואָס נאָך וואָלסטו, קינד מיינס, געבעטן?

— אַז די פאַרהאַנג צווישן לעבן און טויט און צווישן מענטש און מענטש זאָל אַראָפּגעריסן ווערן — אָן אלוהיסן — ומלאה הארץ דעה! — און דעמאָלט וואָלט דער יצר-הרע געמוזט זיך אָפּזאָגן פון זיין און עבירות-מעקלער — ער וואָלט זיך צוזאַמענגענאָסן מיט דעם יצר-טוב; און מענטשן וואָלטן ווי דורך קריסטאַלן זיך אין די הערצער איינער ביים אַנדערן געשפּיגלט... און וואָלטן זיך פאַרבענקט נאָך איינזאַמ־קייט — דאַן וואָלט מען אין א שטילן ווינקל די אויגן צו גאָט אויפגעהויבן... נישט זיך אַרומדרייען ווי איצט פליישיקע זעק, אָנגעפּולט מיט ריחישע באַ־גערן און טייפלישע מחשבות, האַרץ-קאַפּריזן און נשמה-נאָדעלעך, יעדערער אין זיין צופרידן-זינדיקער אָפּגעזונדערטער סודות/דיקייט. איינזאַם איז יעדער מענטש פאַר זיך, און יענעם ווייזט ער אַרויס אַזוי פיל פון זיך, אַז ער זאָל אים טאַקע נישט אָנהויבן ווייסן... אַראָפּגעריסן אַלע שלייערס, וואָס פאַרשטעלן צווישן מענטש און מענטש — וואָלט די שפּראַך פון האַרץ צו האַרץ באַשאַפן געוואָרן...

יוסף נאַגלבערג.

ב. טראַווען
דער דיכטער פון די דעקלאַסירטע

בערך א יאָר זייט דער נאָמען האָט זיך באַוויזן אין דער דייטשער ליטעראַטור, אָבער ביז היינט איז ער נאָך אומבאַקאַנט דער גרויסער מאַסע פון לעזער. א נסתר, פון וועלכן ס'דערציילט קיין שום ליטעראַטור־געשיכטע און דאָך איינער פון דעם קליינעם קרייז פון דיכטער וועמענס ווערק ס'האָבן א דויערנדיקן ווערט. דאָס לאַנד, וועלכעס ער שילדערט מיט אַזוי פיל ליבע, איז א פאַרבאָרגענער שטח ערד, קוים ביי די ראַנדן באַקאַנט און אויסגעפאָרשט — מעקסיקאָ! אלס אָרימער צווישן אָרימע וואַנדערט ער דאָרט אַרום, וויינט, עסט און שלאָפט אינאיינעם מיט די אינדיאַס. באַלד אלס גאָלד-גרעבער, באַלד ווידער אלס באַנוויל-פליקער לעבט ער פון איין טאָג אויפן צווייטן, ראַנגלט ער זיך פיל דחקות אין א לעבן, וועלכעס פאַרמאָגט נאָר נויט און שקלאַפעריי. אויס יעדער שורה פון זיינע ביכער אָטעמט דער אמת און מ'טרעפט ביי אים גאָר נישט פון די אַלע פאַנטאַזיע־קרייטלעך, וואָס ס'פאַרמאָגן דיכטער, וועלכע דערציילן אונז פון ווייטע עקזאָטישע קאַנטינענטן. זאַכלעך דער־ציילט ער אונז פון די לאַנגע, זיך נישט ענדיקנדיקע און פון זיין דורכגעגליטע טעג אויף א באַנוויל־פּלאַנטאַזש. א חברה אָפּגעריסענע און אָפּגעשליסענע — צווישן זיי דער דיכטער אַליין — צענויפ־געוואָרפן פון אַלע לענדער און עקן וועלט, אַמעריי־קאַנער, שפּאַניער און היימישע, אַרבעטן זיי פאַר א הינטישן שכירות אַרומגענומען פון טויזנט סכנות פונם מעקסיקאַנישן דזשונגעל. וואַסערמאַנגל, פּעברא, מאַסקיטאָס, שלאַנגען. אַלץ דאָס גייט פאַר אונז א דורך.

מיט ליבע אָבער אַנאַליזירט ט ר א ו ו ע ן דעם אינדיאַ. פון די באַהערשער פונם לאַנד פאַראַכטעט, פון די פרעמדע צו טויט געפּלאָגט, איז ער איבער זיך א באַלעבאָס נאָר אין טיפסטן דזשונגל. אַלץ יורש פון אַן אַלטער קולטור ציט ער זיך צוריק פאַרן זיגרייכן קאַפּיטאַליזם אין קענטשן וווּהין מ'קאָן נישט צוקומען, אָדער ווערט פון אים פאַרניכטעט. וויל מען פאַרשטיין זיין תוך, אַריינקוקן אין אים, מוז מען גיין אין זיינע דערפער, אין דער מיט פון דער נאַטור אים באַטראַכטן, און דאָס טוט טראַווען.

און אין זיינע ביכער דערהויבט זיך דער אינדיאַ־נער פול שטאָלץ און עדלקייט. א גוטינקער און קרבנות-גרייט, ליידנשאַפטלעך און פון א נאַטירלעכן חן לעבט ער זיין באַשיידן לעבן, ער אַרבעט פּונקט אַזוי פיל, אַז ער זאָל נישט מוזן שטאַרבן פאַר הונגער, און קומט דער אָוונט קראַצט ער אין טיפן וואַלד זיין פידל און אויף א פרייען פּלאַץ ווערט געטאַנצט. דאָ ווערט פונם דערציילער טראַווען א דיכטער. דער כישוף פון אַן אורוואַלד-נאַכט ווערט אַריינגעצויבערט אויף די זייטן פון זיין ווערק, אין מאַלערישע קאָסטיומען יאָגן מענער און פרויען אויף פעלזן־סטעזשקעס און הענגענדיקע בריקן, ווי א קליינער זייטיקער שפּאַן פירט אין תהום אַריין — אוראַלטע מנהגים און זיטן איבערגעצויגן מיט א נאַרישער שיכט פון קאַטויליציזם ציען פאַרביי. זיי די אינדיאַס ווענע

זענען בכה צוצוטרייבן אזוי פיל און אזוי פיל שטימען פאר א מאנדאט צום פארלאמענט...

דאס יידישע בירגערטום גייט מיט 8 ביז 9 צעטלעך. דהינו: די איינהייטס־פארטיי (דר. עבנער און קליגער) וועלכע פרעטענדירט אויף דער פירונג, ווייל זי איז דער רוב פונם יידישן פאָלק, די אָרטאָ־דאָקסן (מזרחי, אגודה, שומרי שבת, הרמת קרן ישראל וועלכע זענען דאס „יידישע פאָלק". די ליבעראלע יידן — אזש מיט דריי צעטלעך (דר. שטרייכער, דר. מענטשער, שטאטראט בראנדמאן) די צאראניס־טישע יידן (מיט דר. לאזאראָוויטש) האלב צארא־ניסטן—האלב ליבעראלן (דר. קינסברונער, דר.האפנער) די אָפּטיילונג פון דער אוניאונעא—אומפארטיישע יידן, אינוואלידן א. א.

די ארבעטערשאפט גייט מיט צוויי צעטלעך: דער בונד און די ציוניסטן סאָציאליסטן (פו"עצ און התאחדות).

אָט די צעריסנקייט איז כאראקטעריסטיש פארן היינטיקן טשערנאָוויץ, וועלכס נויטיקט זיך נאָך א צעניאָריקער זשערענטשאפט אן עפּעס גאנץ אנדערעס ווי אזא וואל־קאמף.
S.

— —

עס איז שוין צייט!

אין איינעם פון די פריהערע נומערן (פ א ר ן י י ד. וו י ס. א י נ ס ט י ט ו ט — פון מ. סורקעס, נר. 3 טש. בל.) האָבן מיר באריררט די פראגע וועגן שטיצן דעם ייד. וויסנשאפט. אינסטיטוט און אָנגעוויזן, אז אין אלע קאנטן פון דער וועלט זענען פאראן גרופּעס פון פריינט פונם ייוו"א און נאָר ביי אונז איז ביז היינט נאָר נשט געשען אויף דעם געביט. צו דער פראגע באקומען מיר פאָלגנדיקן בריף:

געזעלשאפט פריינד פון יידישן וויסנשאפטלעכן אינסטיטוט

ווילנע, 6־טן יוני 1929.

זייער השובער פריינד!

— — — מיר האָבן אייך באמערקט דעם ארטיקל אין אייער צייטונג וועגן ייוו"א. עס איז ווירקלעך זייער א גרויסער שאָדן, וואס די ארבעט פארן ייוו"א רירט זיך ביי אייך אין לאנד נישט פון טויטן פונקט. אין צוזאמענהאנג דערמיט ווילן מיר פאסע אייך בעטן זיך נעענטער צו פאראינטערעסירן מיט אונזער ארבעט. אין דער ערשטער רע גייט אונז און שאפן א געווויסן קרייז, וועלכער זאָל זיך פאר־נעמען מיט זאמלארבעט פארן ארכיוו און ביבליאָטעק פון ייוו"א, ווערבירן מיטגלידער מיט א שטענדיקן יערלעכן אָדער מאָנאטלעכן אָפּצאָל און ווירקן אויף די פארשידענע קולטורעלע און ווירטשאפטלעכע אינסטיטוציעס אין אייער שטאָט, אז זיי זאָלן זיך באשטייערן מיט געוויסע סומעס פאר אונזער ארבעט, וועלכע אנטוויקלט זיך כסדר, טראָגן דעם כראָנישן געלד־מאנגל.

מיר דריקן נאָך אמאָל אויס די האָפנונג, אז ענדלעך וועט אויך אזא יידישע שטאָט ווי טשער־נאָוויץ עפּעס אָנהויבן ממשותדיק'ס צו טון פארן ייוו"א און פארבלייבן מיט פריינדלעכע גרוסן

זלמן ר יי זין.

ע. ש. איר ווייסט דאָך מן הסתם, אז מיר האָבן באקומען הבטחות וועגן הילף און מיטארבעט פארן ייוו"א סיי פון „שולפאריין", סיי פון „מאָרגנרויט" לײדער האָבן נאָךביידע אָרגאניזאציעס עד היום גאָר נישט געטון כמעט פארן אינסטיטוט און ס'איז באמת א הארץ־ווייטאָק!

*

מיר נעמען דעם איניציאטיוו און ווילן זיך באַ־מיהען אָרגאניזירן אן אָפּטיילונג פארן ייוו"א, מיר האָפן אויף דער מיטהילף פון אלע אונזערע פריינד און לעזער.

אין קומענדיקן נומער וועלן מיר פאָרלעגן א גענויעם פאָרשלאג וועגן דעם. די רעדאקציע.

— —

ביכער און זשורנאלן

אליעזר שינדלער: **לידער**, ווילנע 1923 פארלאג: גרינינקע ביימאלעך.

שינדלער, וועלכער האָט ביז היינט פארעפנט־לעכט איבערזעצונגען פון פרעמדשפראכיקער ליטע־ראטור קומט א'צט מיט א ביכל איינענס. לידער פונם קירגיזן־שבט, פון זיין היימלאנד אין וועלכן ער קאָן נישט פארגעסן וואגלענדיק אין מינכן. לעבעדיק צווישן פרעמדע מענטשן און אויף א פרעמדער לאנדשאפט שעפטשעט ער אזוי פאר זיינעטוועגן „אז קיין זר זאָל אים נישט הערן" לידלעך — פונם סטעפּ, פונם פייער, זיין הויף און זיין יום־טוב, פון די קרעמלעך אין שטעטל, פונם אלטן זיידע און זיינע מעשות. ער געפונט הארציקע פארבן פאר זיין בענקן, שיינע פערזן פאר די זכרונות. דער קירגיזנסטעפ איז אים א צווייטע היים, דער פייער אן איינענער און „בריסטאָס וואָס קרעס" היימיש און וואוילקלינגנדיק. פול טאלענט זענען באזונדערס די קורצע פערזן אין א רייע לידלעך ווי למשל צאת הכוכבים:

שפּעט אין וועג / אליין און מיד / א פויגל זינגט / א שקיעה־ליד / פון הימלן ווייט / אין טיפן בלאָ / א שטערן בענטשט / די זילבער שעה / א. א.

אויך דער ציקל „פארבנשפיל" האָט אינטימע טענער און לאָזט איבער א רושם.

א שווערע צייט איצט פאר גינסטיקער פראָדוקציע, באזונדערס פאר לידער, שינדלער זאָל זיך אבער נישט לאָזן אָפּשרעקן און ווייטער גיין אויף זיין וועג.

„גרינינקע בוימאלעך" צוויי וועכנט־לעכער אילוסטרירטער קינדער־זשורנאל, ארויסגעגעבן פון פארלאג „נייע יידישע פאָלקס־שול" ווילנע, רע־דאקציע ש. באסטאמסקי.

פון דעם באקאנטן זשורנאל ליגן פאר אונז 3 פון די לעצטע נומערן, און מיר באדויערן וואָס אונזער יוגענט, וועלכע נויטיקט זיך אזוי אָן א גוטן זשורנאל איז נישט באקאנט מיט די גרינינקע בוימאלעך. אזוי פיל באלערונג, פארוויילונג און נייעס אז ס'מאכט דעם זשורנאל פארן בעסטן פריינד זיינעם! לידער, דערציילונגען, לעגענדעס, א פריילעכער ווינקל און שיינע אילוסטראציעס. — טעכניש גוט צוזאמענ־געשטעלט, אויף פיינעם פאפיר און ביליג! פאר צוואנציק נומערן סע'ה צוויי הונדערט ליי! אין די דריי נומערן וועלכע ליגן פאר אונז באטייליקן זיך: קוויטקאָ, אברהם זאק, באסטאמסקי, בער האָראָוויץ, שונדלער, סעגאלאָוויטש, ז. רייזין א. א. און דער מאטעריאל איז אזוי רעדיגירט אז דערוואקסענע געפינען אינם זשורנאל אן אינטערעס, וויכטיק איז אויך וואס דער זשורנאל שאפט פאר־בינדונג צווישן די יידישע שולן פון אלע טיילן פון דער וועלט.

ס'איז נעוווּנטשן אז „גרינינקע בוימאלעך" זאָלן אין רומעניע וואס שטארקער פארשפּרייט ווערן.

ש. א. ס.

אין סאָוויעט־רוסלאנד.

דער פארלאג „קולטור־ליגע" אין אוקראינע איז לויט דעם איניציאטיוו און ביי דער מיטווירקונג פון „געזקולט", צוגעטראטן ארויסצוגעבן א ביבליאָטעק, אין וועלכער עס וועלן אריין די ווערק פון עלטערע און יינגערע סאָוויעטישע און אויסלענדישע יידישע שרייבער. אין משך פון די נאָנטסטע 2 יאָר קלייבט זיך די „ביבליאָטעק יידישע שרייבער" ארויסצוגעבן פון 75 ביז 85 ביכער — ביי א טויזנט דרוקבויגן. פון די סאָוויעטישע יידישע שרייבער וועלן אין דער „ביבליאָטעק" אריינגענומען ווערן: קושנעראָוו, האָפּ־שטיין, פעפער, כאריק, רעזניק, אלבערטאָן, אלאנד נסתר, קיפּנים, גאָדינער, דניאל אבטשיק, נ. לוריע, טייטש, פינינבערג, אקסעקראד, יודל יאפע, י. האלקין, איסעגדער, גילדין, וואלקנשטיין, שכנא עפשטיין,

מ. ליטוואקאָוו, אלגין, נאָסינאָוו און מארקיש. פון די דאָזיקע 26 שרייבער האָבן ווינציקער ווי א העלפט אנגעהויבן שרייבן נאָך פאר דער רעוואָלוציע. אלע איבעריקע האָבן זיך געוויזן ערשט נאָך דעם יאָר 1917.

פון די עלטערע און נישט־סאָוויעטישע שרייבער וועלן אין דער „ביבליאָטעק" אריין איינציקע גע־קליבענע ווערק פון מענדעלע מוכר ספרים, פרץ, שלום עליכם, דוד בערגלסאָן, י. אפּטאשו, דוד פינסקי, ה. לייוויק, אברהם רייזין, יעקב דינעזאָן, לינעצקי, מאריס ווינטשעווסקי, באוושאָווער, עדעלשטאט, לאָברין ליבין, ראבאָי, עוזר ווארשאווסקי.

א חוץ דעם וועט ארויס אן אנטאלאגיע פון יידישער דיכטונג אין צוויי בענד און א ספּעציעלע אנטאלאָגיע פון רעוואָלוציאָנערער פּאעזיע.

— —

בריוו צו די „טשערנאָוויצער בלעטער".

די נויט פון די ייד. פויערים.

חשובע רעדאקציע!

אין זיין ארטיקל „זשאָינט אויף נייע וועגן", האט ה' סופר דערציילט פון דער נויט פון דער שטאָטישער באפעלקערונג. אבער אין די 100־טער משפחות, וואָס וווינען אויף די דערפער און זענען זיך מפרנס פון ערד־ארבעט האט ער פארגעסן. אזא גורל האבן מיר שוין! מ'פארגעסט אין אונז שוין זייט יאָרן, און מיר זענען אָנגע־וויזן אויף זיך אליין און מיר געפונען זיך אין א ש ר עקלעכן קריזיס. ס'ווערט אין די טעג א יאָר זייט דעם ערשטן צו־זאמענפאָר פון די בוקאווינער לאנדווירטן אין אנוועזנהייט פון דר. סינגאלאווסקי און — מ'האט אויך אין אלץ פארגעסן... ס'וויל זיך אבער נישט גלייבן, אז די ייד. עפנטלעכקייט וועט עס צולאזן, אז מיר זאלן אריין אין יאוש, און אז מיר זאלן נישט האבנדיק קיין מכשירים, קיין לעבע־דיקן אינווענטאר, קיין קרעדיטן א י נ ג א נ־צען אונטערגיין.

ז ש אָ י נ ט, יק"א, „אָ ר ט" און היימישע חברות, פארוואס זינדיקט איר אזוי קעגן אונז? ישראל ר. ווילאווטשע.

די יידישע פאָן.

חשובע רעדאקציע!

די פראגע וועלכע ה' שערף, טשורין שטעלט, איז זער איינפאך צו פארענטפערן: בלוי־ווייס איז נישט די פאן פונם יידישן פאלק! בלוי־ווייס איז די פאָן פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, וועלכע רעפרע־זענטירט נישט דאס גאנצע פאָלק.

דאס פארגיין פון ה' שערף איז זער קאָרעקט און פונם פאראיינס־שטאנדפונקט זער אָביעקטיוו און געזונד. אריינטראגן פארטייאישע קאמפן— אין א פילאנטראָפּישן אנשטאלט — הייסט אים צערשטערן. ווען מיר און בוקאווינע זענען אזוי צוריקגעבליבן אין דער סאָציאלער פארזארגונג איז עס נאר דערפאר, ווייל אין די ס'ר ו ב א נ ש ט א ל ט ן הערשן פארטייאישע חלוקי־דעות און מחלוקת'ן. נישט א צוזאמענארבעט נאר אן ארבעט אקעגן די פאריינספרינציפּן קומט פאָר.

מיט דרך ארץ
שמואל שטיין, טש.

וועגן דער יידישער פאָן.

חשובע רעדאקציע!

צי בלוי־ווייס איז די פאָן פונם גאנצן יידישן פאלק איז נישט קלאר, אבער אז זי איז די איינציקע נאציאָנאל אנערקענטע פאן איז זיכער און ה' שערף האט נישט געהאט רעכט, ווען ער האט בלוי־ווייס דערקלערט אלס בלויז ציוניסטישע פארבן. דאס וואס ער האט נישט צוגעלאזט א סקאנדאל און ערשט ביי א שפעטערער זיצונג נעגומען צו דער בראגע שטעלונג, איז זער ריכטיק. טאָלעראנץ איז פון די שענסטע מדות, טאָלעראנץ אויך צו די קעגנערישע מיינונגען.

מיט דרך ארץ
משה קהת, באבין.

דאס ברייטע יידישע הארץ.

חשובע רעדאקציע!

דער באוווּסטער העלד פונם בריטשאַ־נער סקאַנדאל, דער פּראָקוראָר, וואס האט אויף א שענדלעכן אופן געמאכט די אונ־טערזוכונג נאך... קאמוניזם ביי יידישע מעד־לעך און וועלכער איז דערפאר אָפּגעזעצט געוואָרן פון זיין אמט — האט זיך דא נישט לאנג באמיט ביי אונז אין כאָטין צו ווערן פארשריבן אין אדוואָקאטן־ביורא. פי זיך אליין איז עס געקומען, אז אלע האבן זיך אפגעווענדט פון דעם אינדיווידי און קיינער האט נישט געוואלט האבן מיט אים קיין מגע ומשא.

אבער א יידיש הארץ איז נישט צום אָפּשאצן! ה' ב אָ ר ד י י נ י ק, א ציוניסט, אַן עסקן, א מאנדאטאר ביי קהל — האט אויפגעמאכט די טויערן פון זיין הארץ און געהאלפן שאפן א מנוחה פארן בריטשאנער העלד!

פרעגט זיך: איז עס אזא ברייטהארצי־קייט, אזא „ואהבת לרעך" אדער א קריכער, „מה יפית"־געפילן און פעלן פון נאציאָנאלן כבוד און ווירדע? א כאָטינער.

ב ע ר ל ע נ ג ל ע ר און פ ר ו י זענען מודיע, אז ס'איז זיי געבוירן געוואָרן א טעכטערל.
טשערנאוויץ, יוני 1929.

דעם . ווארעמסטן מיטגעפיל צום טויט פון זיין פאטער שיקט דעם חשובן ה' מ ש ו ל ם ס ו ר ק ע ס
דער אויספיר־קאמיטעט פון דער פארייניקט.
יידישער טעאטער־סטודיע אין טשערנאָוויץ.

אונזער טיפן מיטגעפיל דעם חבר מ. ס ו ר ק ע ס צום אפשטארבן פון זיין פאטער.
קאמיטעט פארן ארבעטנדיקן ארץ־ישראל
אין בוקאווינע.

א ציקל לעקציעס פון „אָרט".

דער ערשטער דיסקוסיאנס־אוונט איז פארגעקומען דאנערשטאג, דעם 6־טן יוני, איבער דער טעמא: „איז „ארט" ביכולת אפצושוואכן און באקעמפן דעם אנטיסעמיטיזם"? רעפערענט: דר. נ. ראָזנבלאט. אין דער דיסקוסיע האבן זיך באטייליקט די ה"ה: דר. דיאמאנט, דר. עלנער, העליאָס העכט, אדוו. שאפּירא און רובינשטיין.

בוקאָווינער קרן־היסוד־צענטראלע

צאָל 1240.

קאָנקורס.

מיטן 1־טן אָקטאָבער ווערט באזעצט די שטעל פון א

דירעקטאָר

פון דער בוקאָווינער קרן־היסוד־צענטראלע קאנדידאטן מוזן אויפווייזן:

1) אקאדעמישע בילדונג; 2) א פריהעריקע ציוניסטישע טעטיקייט; 3) רעטאָרישע און זשורנא־ליסטישע קוואליטעטן; 4) קענטניש אין וואָרט און שריפט פון העברעאיש, יידיש, רומעניש און דייטש.

די אָפערטן אינאיינעם מיט א קוריקולם וויטע מוזן איבערגעבן ווערן ביז צום 1־טן אויגוסט דער בוק. קרן־היסוד־צענטראלע.

טשערנאָוויץ, 27־טן מאי 1929.

סעזאָן פונם 1־טן יוני ביזן 30־טן סעפטעמבער.

קוראָרט GOVORA

מינעראַל־וואסער, יאָד־ און סירקע־וואסער, וועלכע ווערן רעקאמאנדירט בא כראָנישע רעוומאטיזם, אַר־טריטיזם, פאדאגרע, סיפיליס, הויט־קראנקהייטן און בראכן.

פיזיא טעראפיע, אינגאלאציעס, פולווערינזאציעס, גע־פרעסטער קוילן־זויער לופט, ווי אויפן קוראָרט רייכנ־האל. עלעקטרא וואסערוואנעס, דיאטערמיע, רענט־גען־ אולטרא־פיאלעט שטראל.

פיזיא־טעראפיע און הידרא־טעראפיע, אינגאלאציעס, פולווערינזאציעס, דיאטערמיע, בלאטע־וואנעס און קוילן־זויער פיאלעט און רענטגען שטראלן.

דער גרויסער האטעל פון דער געזעלשאפט באזיצט אלע באקוועמלעכקייטן.

מ׳קאָן זיך באָדן אין טייך, פאראן א פליאזש ביים טייך אלטא.

האָטעל פּאלאס באזיצט מאדערנעם קאמפּאָרט.

דער קוראָרט **קאַלימאנעשט־קאטשיולאטא** מינעראלע סירקע־וואסער. אַפּיר־וואסער צום טרינ־קען, וועלכע ווערן רעקאמאנדירט בא רעוומאטיזם, אנעמיע, לימפאטאן, מינדען א. ז. וו.

קאטשיולאטא מינעראלע, סירקע און ראדיאָ־אקטיווע וואסערן, וועלכע ענטהאלטן אין זיך קאלצי, וואָס איז אומפארגלייכלעך נויטיג ביים היילן פון ניר, לעבער, השתנה־רערן (שטיינער, זאמד), פאדאגרען ארטריטיזם.

אין יוני און סעפטעמבער לויט א פארקלענערטן טאריף אויף וואנעס און האָטעל.

נאך אינפאָרמאציעס זיך ווענדן:

Soc. Calimaneşti-Govoara Bucureşti I, str. Brezeanu 44

אדער צו דער אדמיניסטראציע פון קוראָרט.

פאר דעם אנאָנסן־טייל נעמט די רעדאקציע נישט איבער קיין שום אחריות.

ערצטלעך. ה׳ דר. **טאריאן** איז צוריק־געקומען פון זיין שטודיר־רייזע און אָרדינירט אין ראדיום־, רענטגען־, עלעקטרא־טעראפיטישע און פאראפין־באהאנדלונגען. — אינסטיטוט: טשערנאָוויץ, דר. ראָטגאס נר. 5 a.

אבאנירט דעם אמאָפּהעגיגן ארגאן „טשערנאוויצער בלעטער"

בעלעטריסטישע און וויסנשאפטלעכע ווערק אין אלע שפראכן

געפונען זיך אין דער

בוכהאנדלונג

דר. י. בערנפעלד

עט קאָ.

טשערנאוויץ

סטראדא יאנקו פלאנדאר (הערנגטס) 22

„אונזער צייט"

8־טער יאָרגאנג. די איינציקע טעגל. אידישע צייטונג אין גאנץ רומעניע

באזאָרגט מיט פרישעסטע און בעסטע אינפאָרמאציעס סיי אלגעמיינע, סיי ספּעציעל פון אידישן לעבן.

אין „אונזער צייט" נעמען אנטייל די בעסטע זשורנאליסטישע און ליטעראַרישע כחות פון לאנד און אויסלאנד.

ספּעציעלע באשטענדיקע קאָ־רעספּאָנדענטן אין א״י, אמערי־קע, פראנקרייך, ארגענטינע, בראזיליע, דייטשלאנד, פוילן, עסטרייך א. א. וו.

„אונזער צייט" איז די פארשפּרייטסטע צייַ־טונג, אין גאנץ בעסאראביע.

א רעקלאם אין „אונזער צייט" איז די בעסטע גאראנטיע, אז יעדער אידישער סוחר, קרעמער און געברויכער וועט וויסן וועגן אנאָנסירטן.

לייענט, פארשפּרייט, אבאָנירט און אנאָנסירט אין דער צײַ־טונג „אונזער צייט".

אבאָנאמענט־פרייז: 1 ח׳ 95; 3 ח׳ 260; 6 ח׳ 480 לעי.

אנאָנס־פרייז: 1 שורה נאנפּאָרעל אויף דער ערשטער זייט 12 לעי, אויף דער 3־טער זייט 8 לעי

אדרעס פון קאנטאר און רעדאקציע:

„Unser Zeit" Chişinău, strada Şmidt 96 — 401 טעלעפאָן

נאר אויף א שריפטלעכער מעלדונג ווערט אָפּגעשטעלט דאס צושיקן פון די „טש. בלעטער".

Casa de Economie a Bucovinei

בוקאווינער שפּארקאסע

פּיאצא אונירעי 2 טשערנאָוויץ טעלעפאָן נר. 136.

נעמט איבער איינלאגעס אויף שפּארביכלעך

און קאָנטאָ־קאָרענט, גיט הלוואות אויף וועקסל,

היפּאָטעק און אויף קאָנטאָ־קאָרענט.

מיט דער בוקאָוו. שפּארקאסע זענען פאראייניקט די אנשטאלטן:

לאָמבארד־אינסטיטוט

גיט הלוואות אויף משכנות

פון גאָלד, זילבער און אנדערע

ווערט־געגנשטאנדן

א רייזע־ביוראָ

טעלעפאָן נר. 891.

פארקויפט בילעטן, גאנצע און רעדוצירטע פאר די באנען פונם לאנד און אויסלאנד.

באזאָרגט די וויזא פאר פּאספּאָרטן.

גיט אינפאָרמאציעס אומזיסט.

„רעקאָרד" פארבערייַ און כעמישע־רייניגונג פאר נארדעראָבן און געזעלשאפט־טואלעטן פון אלע מינים.
ר. סישעגאס נר. 7 — **טשערנאוויץ** — ראטהויזשטראָס 25

הערנהוטן פארבן, רייניקן און אויף ניי פאסאָנירן OO פון פילץ־ און וועלור־הוטן OO
רוסישעגאס נר. 7 — „רעקאָרד" — ראטהויזשטראס 25.

„רעקאָרד" רייניקט, פארבט אלץ גוט און ביליק
א. גראָס, טשערנאָוויץ,
רוסישעגאס נר. 7 ראטהויזשטראס 25.

Editor şi Redactor răsponsabil: S. A. Soifer.

Tipografie E. M. Ebner, Cernăuţi, str. Regele Ferdinand 8